

סיום

במהלך

ירון קנר

ק

רוב לשעה אחת עשרה בלילה נכנסו לחדר המיון ארבעה אחים בחלוקים לבנים ומאבטח חמוש. האחים היו שקטים למדי, אבל הבעת פניהם, כמו גם ממדי גופם, הייתה מהסוג, שמשכנע אותך להיכנע ללא קרב. תחושת העוצמה שהתחלתי להתמלא - מעטים הרגעים בחיי שבהם מצאתי את עצמי מוקף שומרי ראש - התחלפה מהר מאוד באכזבה קלה. התברר שהליווי המרשים לא הוזמן לכבודי, אלא עבור המאושפז הנוסף ששהה עימי במיון.

האיש, שהגיע לבית החולים עם הוריו, בחר להעלות כמה הסתייגויות מלומדות להחלטת הרופאה לאשפוז, ואף גילה כוונות לתרגם אותן לשפת המעשה. כשראה את האחים ("חצי בית חולים הבאתם עליי"), בחר להתלות אליהם בשקט למחלקה הסגורה.

אחרי כך הגיע האח דודי. הוא לא לבש חלוק לבן, והיה נעים סבר. אחרי ששאל לשמי, ביקש בנימוס שאתלווה אליו. ההליכה המשותפת למחלקה הייתה חוויה מעניינת, שהזכירה במידה מסוימת את המבוכה הנלווית לפגישות עיוורת. דודי, שמאוחר יותר יתגלה כאח אנושי ורגיש, ניסה להחליף כמה מילות נימוס, וגם ענה באדיבות על השאלות שהצגתי. עם זאת ריחפה מעל השיחה הנעימה עובדה מעט קשה לעיכול: אחד מהמשוחחים לוקה, כנראה, בנפשו, והשני מוביל אותו לאשפוז. רק מאוחר יותר נזכרתי שדודי הקפיד תמיד שאכנס ראשון בכל דלת, כדי שלא להפנות אליי את גבו.

■ ■ ■

מחלקה 5 ב', שבה התארחתי, היא מחלקה פתוחה. החולים מוגדרים בעלי סיכון פוטנציאלי נמוך לעצמם או לסביבתם, ומורשים להסתובב בחצר בית החולים מ-8 בבוקר ועד 8 בערב. חיצונית, היא לא שונה בהרבה ממחלקה ממוצעת בבית חולים רגיל: מסדרון ארוך, חדרים ודלפק שמאחוריו האחיות. בניגוד למחלקה רגילה, מפרידה מחיצה בין הדלפק לבין החולים, בסגנון המזכיר קופת קולנוע. הבדל נוסף: דלת ברזל כבדה ניצבת בכניסה למחלקה, שננעלת עם רדת החשיכה.

כשנכנסנו היו החולים ישנים. שתי אחיות ענייניות וחמורות סבר קיבלו את פניי. היותר נחמדה פתחה בהליך הרגיל של קליטת חולה - רישום פרטים ומדידת גובה ומשקל. אחרי כך בדקה את לחץ הדם שלי. "יש לך מחשבות?" שאלה תוך כדי הבדיקה. מחשבות? לא הבנתי. "מחשבות אובדניות", הסבירה. "כי אם יש, כדאי שתבוא קודם אלינו. חבל שתפצע את עצמך ואחרי כך ניאלץ להעביר אותך למחלקה סגורה". הבטחתי ליידע אותה לפני כל מחשבה משמעותית.

עם סיום הבדיקה התבקשתי למסור את כל החפצים שהבאתי איתי. מסרתי צרור מפתחות, ושאלתי אם אוכל לשמור אצלי את האיתורית. מאחר שמעט מאוד חולים, אם בכלל, מגיעים לאשפוז עם איתורית, החלה התייעצות

לאחר שהובא לבדיקה פסיכיאטרית בכפייה, אושפז (מרצונו) ירון קנר, כתב 'ידיעות אחרונות', בבי"ח 'אברבנאל' ■ הוא נשלח לישון במסדרון על מזוזה מסריח משתן ■ ראה קשישה מוטלת על הרצפה רגלה נפוחה ואיש אינו עוזר ■ אחות שטלטה בפראות חולה ישישה ■ ארוחה שכללה חידוש מקולקל מקופסאות שעבר זמנו ■ שירותים מופנפים ■ סכיני גילוח משומשים המחולקים לחולים ■ ושאר איך תכנן הסגל לשנות גרסת פציעה של חולה

קצרה בין אנשי הצוות. הוחלט לבסוף לדחות את בקשתי. דודי נתן לי פיג'מה, וביקש שאמסור לו את בגדיי. הם יחזרו על-פי החלטת הרופאה, הסבירה האחות. מתברר שהחזרת הבגדים היא פריווילגיה המוענקת לחולים ממושמצים, שאין חשש שיברחו. ההבדל העיקרי בין לובשי הפיג'מה ללובשי הבגדים היא אפשרותם של האחרונים לצאת דרך שער בית החולים, כדי לקנות בקיוסק הסמוך, בלי שיעוכבו על-ידי השומרים.

כשכבר הייתי לבוש בפיג'מה, התברר לי שתפוסת המיטות במחלקה מלאה, ושאיאלץ לישון על מזרון ברצפת המסדרון, בסמוך לחולה אחר. ניתנו לי סדין וכרית. לא הייתה ציפית לכרית, שהדיפה, כמו המזרון, ריח חריף של שתן. במהלך הלילה נכנסו מפעם לפעם אליו ישירות, בלי חדר ביניים. כל פתיחת דלת לוותה בריתות נוראיים שהציפו את המסדרון. פה ושם נשמעו צעקות מן החדרים. 'מתפרצים', כך מכנים במחלקה חולים, הנתקפים בפרץ של צעקות. בהיתי בתקרת המסדרון. רק לפנות בוקר הצלחתי להירדם.

היום הראשון

התעוררתי סמוך לשעה שש, לקול צרחות אימים שנשמעו בהמשך המסדרון. עוד אחת מה'מתפרצות',

חשבתי לעצמי והרמתי את ראשי. עיניי חישבו לחיבוריהן: ה'מתפרצות' לבשה חלוק לבן. היא אחת מחמש שמפאת מחלתה נהגה לחטט בפחי זבל, וצרחתה: "שאלו יקח אותך, יא זבל!", תוך שהיא מטלטלת אותה בפחי שלא הייתה מביישת חוקר שב"כ חסי"מזג. ניסיתי להבחין אם החולה, אשה צנומה שבקושי עמדה על רגליה, הראתה אי-אילו גילויי אלימות כלפי החולה אבל כל שראיתי מול עיניי היה המראה שלא יאמרו אחות היסטורית, הנראית זקוקה לאשפוז רחוק במחלקה סגורה בעצמה, מטלטלת באגרסיביות חולה ישישה שהיא מגרפת אותה בצעקות. איש זר שהיה נקלע לשדה היה מתבלבל בקלות בין החולה לאחות. לא יכולתי להיזכר כמשפט המיוחס למלכה אליזבת, שעה שישב בבית-משוגעים: "אתם השפויים", אמרה לחוסים. אנחנו הרוב". מאוחר יותר ראיתי אחות, שחולה נגיעה קלה כדי להסב את תשומת-לבה. האחות הרחמנית הזאת אותה מיד בחבטה חזקה על זרועה, תוך שהיא נחמדת "לא נוגעים!" מקלחת הבוקר היא חובה. כאן התחלתי להיזכר בראשונה אל החולים. כארבעים חולים, גברים ונשים, מונה המחלקה בתפוסתה המלאה. הופתעתי לראות שרבים מהם זקנים סיעודיים.

הראשון שחדר כ'חולה' לבית-חולים לחולי-נפש

'משוגע' בעל-כורחו כתבה שנייה

צילומים: אלדד רפאלי

הראשון שחדר האוכל של מחלקה 5 ב' ב'אברבנאל'

יום שישי, ח' באול תשנ"ו, 23.8.1996

שכז
כ"ח
זרון
פה,
מלה
מירס
נכים
שמע
חולה
שבו לצאת
חזה בחולה,
שאלוהים
ה בפראות
רשי עומדת
לפי האחות,
י"אמן של
במחלקה
שישה, תוך
לע למעשה,
כולתי שלא
צה שביקרה
וסים, אבל
קלית ביה
גנייה זימנה
א נחפת בה
להתמודע
ברים ונשים
עתי לראות

סיוט במחלקה

(המשך מעמוד קודם)

למקלחת נכנס אחד הישישים. הוא נשען על מקל וגרר אחריו שקית שתן, שחברה אליו בקטטר. תוכן השקית, יתברר בהמשך, משמש לא אחת נושא לדיונים סוערים בין החולים. "יש לך רם בפיי", זעקה חולה כשהיא מעיינת בתוכן השקית. "זה בטח בגלל התרופות", הציע אחר. הזקן נהג להתעלם מן הנעשה סביבו, ובהה בטלויזיה.

באותו בוקר, במקלחת, לא הצליח הזקן לפתוח את ברז המים החמים. הצנרת, על ברזיה, נראתה ישנה, והוא, כנראה, הסתבך ופנה לעזרת אחת האחיות. במקום לעזור לו לפתוח את ברז המים החמים, השיבה האחיות לתדהמתו: "לא נורא, תתקלח במים קרים. עכשיו קיץ". השעה הייתה שעת בוקר קרירה, והזקן, שנראה בן למעלה משבעים, הביט כלא-מאמין באחות המתרחקת.

לאט-לאט התבהרה לי התמונה הנוראה: חלק מהאחיות מבינות, כנראה, שבמצבם הנפשי סביר להניח שהחולים לא יתלוננו עליהן. הרי מדובר באנשים שחיים על תרופות, חסרי כושר התנגדות או יכולת עמידה על זכויותיהם. פעמים רבות במהלך האשפוז שאלתי אותם, אם לא חשבו

היו חתוכים בגסות כמה מלפפונים ועגבניות, והיו גם גבינה לבנה ולחם יבש. כשהאחיות חילקו דייסה תפלה, נזכרתי בגעגועים בלוף הצבאי. "ברוך אתה מלך העולם, שאני אוכלת עם כולם...", פתחה אחת החולות בברכה המסורתית, ומיר עם תחילת הארוחה הפכתי למוקד ההתעניינות בשולחן שבו ישבתי: "מתי הגעת, בחור נחמד?" "איזה מסכן", "למה הביאו אותך?" "אני מאניה-דיפרסיה", אמרה בפתיחות אחת החולות.

לאחר ארוחת הבוקר מתפורים החולים בחצר ושוקעים בחוסר עשייה. למאושפזי המחלקות הפתוחות אסור להיכנס למחלקה עד לאחר ארוחת הצהריים, כדי לאפשר לנקות את החדרים. חלק מתפשים פינות מוצלות מפני החום הכבד, וכך הם שוכבים עד לארוחת הצהריים. ניצלתי את הזמן להתקשרות, דרך הטלפון הציבורי שבחצר, עם מערכות הגיבוי שהכנתי בחוץ. עורכי '7 ימים', כרמלה מנשה ברדיו ואחרים היו אמורים להיכנס לפעולה, אם האשפוז שלי יתארך מעל למצופה.

לארוחת הצהריים הוגש אורז, ולצדו תירס מקופסאות שימורים שעבר זמנו. לא היה ספק שהתירס מקולקל - הוא היה חמוץ מאוד - ועם זאת היו חולים שאכלו אותו. שאלתי אחד מהם אם הוא יודע שהתירס מקולקל. "כן", השיב בפשטות. אז למה אתה אוכל, המשכתי. "מה אני יכול לעשות?" השיב בעצב.

הגשת שתייה בארוחות, התחזור לי בהמשך, היא שירות הנתון למצב-רוחן של עובדות המטבח. אם מחולקת שתייה, הרי שמדובר במים פושרים המוגשים לרוב בקערות במקום בכוסות. מיץ פטל מוגש באירועים חגיגיים במיוחד.

כשחזרתי למחלקה, נקראתי לשיחת היכרות עם הרופאה המטפלת. כמו רוב הפסיכיאטרים שאפגוש בביה"ח, הייתה הרופאה מאירת פנים ואדיבה. לאחר שהסבירה לי את נוהלי המחלקה ואת סדר-היום, שוחחה איתי בעדינות על מצבי, תוך שהיא מקפידה שלא לשאול שאלות מביכות מדי. המשכתי לנקוט קו, שבו בחרתי עם אשפוזי: להתנהג יפה וגורמלי, אבל לאשר את סיפורי השכנים על התפרצויותיי, כדי שלא יוחלט לשחרר אותי בטרם אספיק למצות את הביקור. עם סיום השיחה בישרה הרופאה שתאשר להחזיר את בגדיי, וביקשה בנימוס שלא אברח מביה"ח. הבטחתי.

סדר-היום של החולים, מלבד קבלת התרופות בזמנים קבועים, לא כלל, התברר לי, כלום. פשוט חוסר עשייה מתמשכת. יצאתי לחצר לבדוק את אפשרויות הפעילות המוצעות. באחד החדרים במבנה סמוך ראיתי שלט על הדלת: 'דיאטניות'. בחדר ישבה בחורה משועממת. ניכר היה על פניה שהופתעה מהביקור הלא צפוי. בהמשך, למרות תצפיות ארוכות על חדרה, לא הצלחתי להבחין בחולה כלשהו המתקבל אצלה ליעוץ. שאלתי אם ניתן לקבל ייעוץ דיאטטי. היא הסבירה לי שהיעוץ ניתן בתוך המחלקות, ביקשה את שמי ואת מספר המחלקה שלי, והבטיחה שתחזור אליי.

חזרתי למחלקה. חלק מן החולים, שישנו כמשך רוב שעות היום, כי לא מצאו דבר אחר לעשות, קיבלו מן האחיות כדורי שינה, שניים לכל חולה. חלקם סיפרו שהם נוטלים את הכדורים באופן קבוע. אינני יודע עד כמה הנוהל הקבוע של מתן גלולות השינה מיטיב עם החולים, אבל ברור שהוא מיטיב עם כאב הראש של אחיות משמרת הלילה.

היום השני

שש בבוקר. קולות רמים של קרקור תרנגול וחולים מבוהלים מרעידים את המחלקה. ד', חולה בן-גילי, גנב תרנגול מחצר סמוכה לביה"ח, והחליט לערוך למחלקה השכמה מקורית. וכך מוקדם בבוקר נצפו האחיות רודפות אחרי תרנגול.

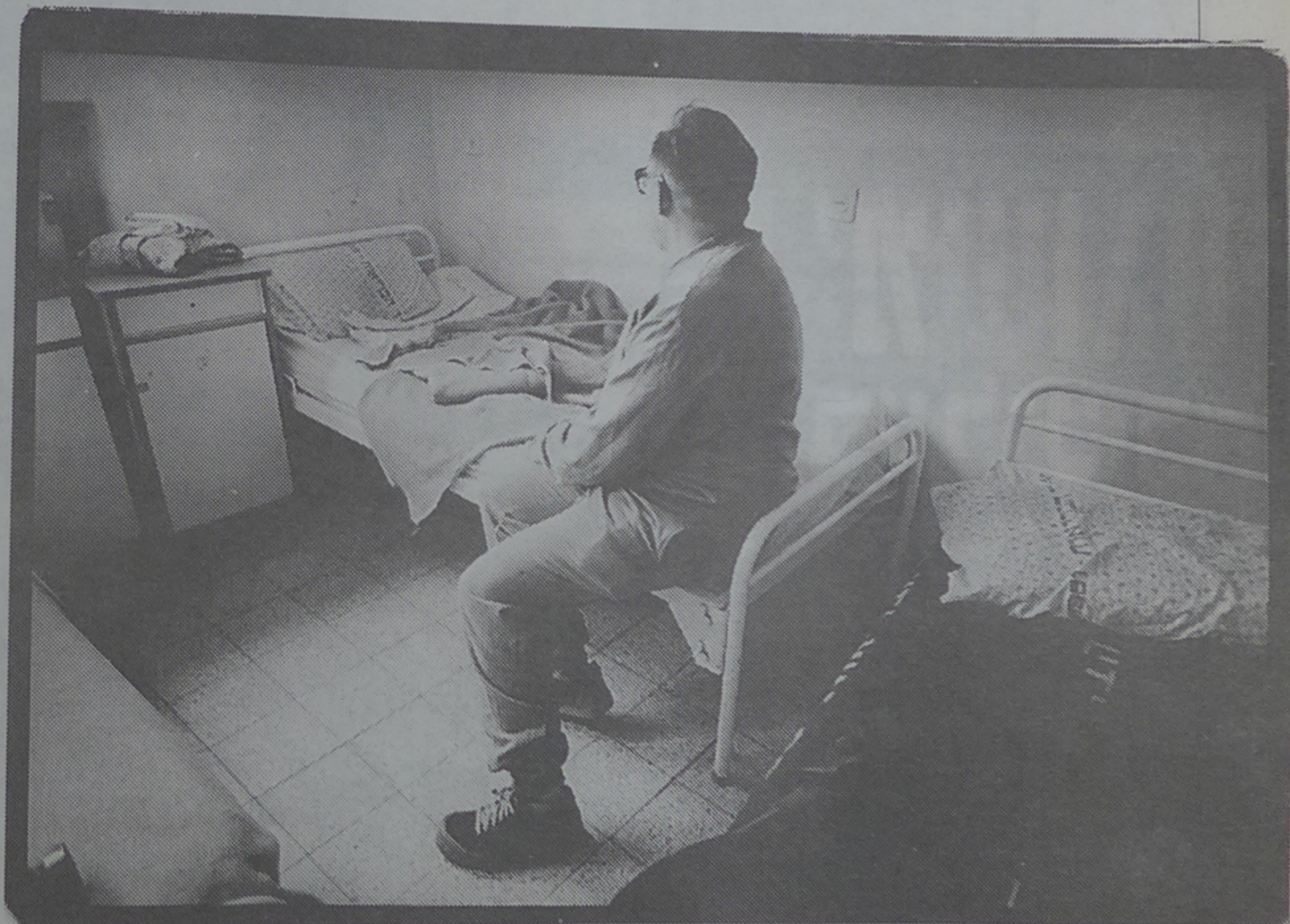
ד' הוא סטורנט בטכניון שאשפז את עצמו מרצון. תרופה לא נכונה שקיבל מרופאו האישי גרמה לו, לדבריו, לנטיות אובדניות בלתי נשלטות, והוא העדיף להיות תחת השגחה עד שיתייצב מצבו. כשהיה הטלפון מצלצל בדלפק האחיות, נהג לחטוף את השפופרת ולענות: "בית-משוגעים, שלום". עם זאת הוא היה החולה היחיד, שאיתו יכולתי לשחק שח או לנהל שיחה בת יותר משלושה משפטים.

בעיה שהחלה להחריף הייתה השימוש בשירותים. מטעמי מצפון סירבתי לשבת על האסלה, שהייתה מרוחה בצואה. עם זאת נראה שזהו מצבם הטבעי של בתי-השימוש במחלקה. למרות שזוהמו תמיד זמן קצר לאחר ניקוי הבוקר, לא טרח איש לשמור על ניקיונם במשך היום, וכך גאלצתי לעטות על פניי ארשת של אדם נורמלי, ולנסות את מזלי בשירותי בניין הסגל.

חדרתי אל היעד בלי לעורר חשד, ואפילו זכיתי לברכה המקורית: "בוקר טוב, דוקטור", מאחת העובדות בבניין. השימוש בשירותים מאווררים, ריחניים ומצוידים בנייר טואלט, היה, איך לומר, חוויה מוזככת.

במהלך היום שוב נתקלתי בדוגמאות מאלפת ליחסן המולזל של האחיות. לאחר חלוקת התרופות חש אחד הזקנים כאבים ברגלו. מלבד הכאבים, הוא נתקף גם בהיסטריה קלה והחל לבכות. "אף פעם לא כאב לי אחרי התרופות", ייבב. ניגשתי לאחות וסיפרתי לה על הזקן שנמצא במצוקה. "מה בדיוק יש לזו?" שאלה באדישות. אני לא יודע, השבתי. "אבל מה אתה רואה?" איברה האחיות את סבלנותה. אם תואילי לקום מכיסאך, השבתי, ותפסעי שני צעדים לכיוון הזקן, נוכל לסיים את השיחה המיותרת הזאת. לבסוף טרחה האחיות לקום בחוסר חשק מופגן והחלה להסביר לחולה באותה רמת מוטיבציה, ש"אין לו מה לדאוג, ושהכול יעבור".

העישון במחלקה אסור בתכלית האיסור, למעט בפינת העישון הנמצאת בקצה המסדרון. האחיות מעירות מיד, ובצדק, לכל חולה שמעשן מחוץ לפינה. עם זאת האחיות מעשנות בכל מקום ובכל זמן שנראה להן. אל אחד החדרים נכנסה אחת עם

חדר במחלקה. למצולם אין קשר לכתבה

חולה בשולחן שלידי שאל מדוע לא חולק לחם. "יש אורז, בשביל מה אתה צריך לחם?" ענתה האחיות ביצירתיות, ופנתה לחולה טרדן אחר, שהעז לשאול מדוע לא מוגשת שתייה בארוחה. "יש מים בברז", הייתה תשובת המחץ.

**האחות אחזה בחולה,
שמפאת מחלתה נהגה לחטט
בפחי זבל, וצרחת: "שאלוהים
יקח אותך, יא זבל!", תוך
שהיא מטלטלת אותה בפראות
שלא הייתה מביישת חוקר
שב"כ חס-מזג**

להתלונן. לרוב זכיתי במבט בוהה ולא מבין. כדרך חורה מן המקלחת הייתי עד לסיטואציה מוזעזעת לא פחות: חולה - שלפי סיפורי המאושפזים האחרים נאנסה באכזריות עליידי ארבעה גברים ומאו היא במחלקה, ונהגה לדבר בשל מחלתה באיטיות מוגזמת, משהו כמו מילה כל חמש שניות, באינטונציה מיוחדת ש'מורחת' את המילים - ביקשה מהאחות תחתונים נקיים לאחר המקלחת. כשסיימה את בקשתה, ענתה לה האחיות באותו טון מתנגן ואיטי: "אין עכשיו תחתונים", תוך שהיא מחקה בלעג, לאוזני החולים האחרים, את צורת דיבורה של החולה.

ואולם אין כמו התנסות אישית. כשביקשתי מהאחות שעברה במסדרון ציפית לכרית, היא המשיכה ללכת, כלי שאפילו הביטה לעברי. החולה, מסתבר, הוא אוויר, כל עוד לא הוכח אחרת. ירדתי לחדר-האוכל. בבסיסי צבא יותר נירחים ומאובקים זכיתי לראות חרירי-אוכל משמחים יותר. לא שציפיתי לפרחים על השולחנות אבל חלף בראשי הרעיון המהפכני, שמאחר שמדובר בחולים הסובלים ברובם ממחלות דיכאוניות שונות, היה ראוי להכניס מעט צבע לעולמם האפור. נטשתי את הרעיון והבטתי בתפריט. על השולחן

סיוט במחלקה

(המשך מעמוד קודם)

עגלת תרופות, כשבירה האחת סיגריה דולקת, ובשנייה חילקה את התרופות. במקרה אחר ראיתי, לתדהמתי, כיצד אחות מעירה לחולה שעישן, כאשר היא בעצמה אוחות בסיגריה מאחורי גבה. ואולם הרבר שמרגיש יותר מכול את שלילת החירות, ומוזכר לך בכל רגע היכן אתה נמצא, הוא היעדר מוחלט של פרטיות כלשהי. על כל הדלתות במחלקה - של החדרים, המקלחות ואפילו השירותים - ישנם חלונות שקופים. אף דלת לא ניתן, כמובן, לנעול. הרבר נועד לאפשר לצוות להשגיח בכל מצב על החולים, העלולים לנסות להתאבד. עם זאת לא ראה ביה"ח לנכון למצוא סידור, שבו יוכל רק הצוות לתצפת מן החלונות, וכך, במחלקה שבה מאושפזים ביחד גברים ונשים,

אחרי-כך עברתי ליד חדר האחיות. ישבו בו כמה מאנשי הצוות הרפואי של משמרת הלילה, ומילאו רוח על הפציעה. "נכתוב", אמרה אחת מהאחיות, "שהוא הסתובב במיטה ונחבל בראש מהארונות". לא שמעתי את המשך השיחה, אבל היה ברור שהם הבינו שפריסת מזונו על הרצפה במחלקה, שמאושפזים בה קשישים, אינה מעשה בטיחותי ביותר, ולכן ניסו לנסח גרסה משלהם לאירוע.

היום הרביעי

יום השחרור. לאחר חלוקת התרופות ראיתי את ל', החולה הקשישה שהוכחה ביום הראשון, שוכבת על הרצפה. "היא קיבלה זריקה קשה", סיפרו לי חולים אחרים. למעלה משעה שכבה כך באמצע המסדרון. כשקמה, סיפרה לי שקשרו אותה כלילה למיטה. "חמש פעמים, ובכל פעם השתחררתי". היא הראתה לי את רגלה. כף הרגל הייתה נפוחה כאשכולית. "לאף אחד לא אכפת", אמרה.

לא רק מצבם הגופני של החולים שראיתי היה ירוד. רובם היו מוזנחים מכל בחינה אפשרית - תספורת, לבוש. רבים מהם הזכירו מקבצי-נרבות. לא ראיתי מישהו מאנשי הצוות המנסה לדאוג להם לביגוד סביר. בתום ארבעה ימים האווירה שנתרה היא של מושבת מצורעים. אנשים מגורים, חלקם ערירים, חלקם חסרי תמיכה כלכלית. קשה להאמין שחולה אמיד או בעל משפחה תומכת, ימצא את עצמו מאושפז כאן, גם אם יוגדר כמסוכן.

הגיע זמן ארוחת הצהריים האחרונה שלי במוסד. גם בה הייתי עד לפגם בטיחותי חמור: אסור לעובדות המטבח לחלק את האוכל ללא השגחת האחיות. ידיהם של חלק מן החולים רועדות כתוצאה מהתרופות, ומרק חם עלול להישפך על ידיהם. גם קטטות עלולות להתפתח. למרות זאת החלה אחת העובדות לחלק את המרק. אחראית המטבח העירה לה על כך, ובין השתיים התפתח ויכוח קולני, שעם סיומו הסתיימה גם חלוקת המרק, לפני שצוות האחיות ירד לחדר-האוכל.

עובדות המטבח, אגב, אינן שונות בהרבה מרוב האחיות, בכל מה שקשור לכבוד החולה ולחירותו. חולה שסיפרה בגאווה לעובדת המטבח על חבר חדש שיש לה במחלקה, זכתה לתשובה צעקנית ומלגלגת: "בטח חבר, למה לא? עוד מעט תגירי שאתם מתחתנים. יאללה, יאללה". אבל למה את אומרת את זה?", אמרה בשקט החולה, ודמעות החלו לנצנץ בעיניה. "אנחנו באמת רוצים להתחתן".

אחרי הארוחה הגיע למחלקה אחי. תדרכתי אותו לומר דברים טובים, כדי שאשתחרר בשקט. לאחר ששוחחו איתו, הודיעה לי רופאת המחלקה שאני משוחרר, אבל ביקשה שאשמור על קשר כדי שנחשוב ביחד על המשך טיפול אפשרי.

נפרדתי יפה מכולם. בדרך למכונית ניסיתי לסכם לעצמי את שעברתי. מכל הדברים הקשים שראיתי - החל מתנאי ההיגיינה וכלה ברמת המזון, העסיקה אותי יותר מכול התנהגותן של האחיות. לא קשה להבין שאחות מגיעה, לאחר שנים של עבודה קשה, לסף שחיקה שמשבש את עבודתה. כן קשה להבין כיצד איש מן הממונים על אותה אחת אינו דואג שתועבר לתפקיד אחר, שאינו מחייב מגע ישיר עם חולים. וחשוב לציין, כל שכתבתי הסתמך על דברים שראיתי בעיניי במשך ארבעה ימים, שבהם הייתי מאושפז במחלקה 5 ב' בביה"ח הממשלתי לחולי-נפש על שם יהודה אברבנאל. ■

טובה ללמוד לתפור כפתור". בחדר עצמו ישבו אחות, שני חולים שבהו באוויר ועוד שניים, שעסקו בהרכבה של מסמרים לריבועי פלסטיק. "כן?", שאלה האחיות בקול של מרכזנית לחוצה בתחנת מוניות. "אני רוצה ללמוד לתפור כפתור", גמגם המהנרס. "סליחה?", שאלה האחיות כאילו שמעה בזה הרגע הצעה מגונה. על הקירות היו כמה גובלנים, ובפינה שכנה לבטח מכוונת-תפירה מכוסה בכר.

"אשתי אומרת שאני לא יודע לתפור כפתור", ניסה שוב המהנרס. "חשבת, אולי, לנצל את ההזדמנות". "הזדמנות למה?" לא הבינה האחיות. "ללמוד לתפור כפתור", השיב המהנרס בשפה רפה. "אין עכשיו חוג תפירה", פסקה קצרות האחיות. "תיכנסו בעוד שבוע". זאת לא מכוונת-תפירה, שם בפינה ניסיתי. "מה יש?" געשה פתאום האחיות, גם אתה רוצה ללמוד תפירה? מאיפה באתם לי שניכם פתאום. מה זה פה, חוג מלאכת-יד? תעלו מהר למחלקה. יש לכם בכלל שיחה עכשיו".

לפני שגורשנו בבושת-פנים, הספיקה עיני לקלוט את הספרייה שבחדר. היו בה, בערך, שישה ספרים מצהיבים משנות החמישים: 'דברי ימי עמנו' ועוד כמה ספרי איכות בסגנון רומה.

כשעלינו למעלה התברר שאכן הפסדנו את שיחת המחלקה הנערכת, כנראה, אחת לכמה ימים, ובה משתפים החולים אלו את אלו בבעיותיהם השונות. בסיומה התפזרו החולים, ואחד מהם ניגש לאחות וביקש סכיני-גילוח. האחיות שלפה מתוך מגירה סלסלת עץ, שבה היו מונחים בערבוביה כמה סכיני-גילוח לא ארוזים. "הם חדשים?", שאל החולה. "חדשים, חדשים", ענתה האחיות. או אז שלף החולה את כיסוי הסכין. בין הסכינים בצבצו, כצפוי, שערות. "איך חדש?", אמר החולה. "יש שערות על הסכין". "אני אומרת לך שהוא חדש", כעסה האחיות. "נראה לך שאני משקרת?" "אבל יש שערות", התעקש החולה. "הנה!" לבסוף הוחלפה הסכין. לא ברור אם ניתנה לו חרשה, אבל היא לפחות הייתה בלי שערות.

אחרי ארוחת הצהריים נכנסתי לקונסיליום. מולי ישבו חמישה רופאים, ששוחחו איתי למעלה מחצי שעה. די מלחיץ בהתחלה, אבל אם לומרים להשתחרר, אפשר אפילו ליהנות קצת. בשלב הראשון, כמו בכל השיחות הקודמות, נשללו אפשרויות של מחלות ידועות. "אני לא חושב שאלוהים מדבר איתי, ואני לא שומע קולות כלילה", השבתי באורך-רוח.

אחרי-כך סיפרתי, תוך הנחיית הרופאים, על עצמי. רוב הדברים היו נכונים. גם כדי שלא להסתבך בשקרים וגם כדי לחוש מעט בעונג שבתראפיה. את 'מקרי האלימות', שתיארו השכנים הסברתי כהתפרצויות ספונטניות מהסוג, שיכול לעבור על כל אדם שהרגיו אותו מאוד. דיברתי בשקט ובהיגיון, על פניה של המנהלת היו סימנים של 'משהו פה לא בסדר'.

נתבקשתי לצאת לכמה דקות. כשחזרתי נתבררתי, שאין לנו מניעה לשחרר אותך מיד, אבל היינו רוצים להיפגש קודם עם אחיך, יובל". הודעתיה להם שאחי יוכל להתפנות רק מחר בצהריים וביקשתי לצאת בינתיים לחופשה של כמה שעות. בקשתי אושרה מיד.

מיד עם צאתי מביה"ח פניתי לחוקר הפרטי מוקה קריגר ממשרד 'העוקץ', שצייד אותי במצלמת וידאו. אחרי-כך החלפתי, בראשונה זה שלושה ימים, את בגדיי, וחזרתי לאברבנאל.

עם ערב שכבתי לישון על המזרון, שהוצב על הרצפה לכבודי עם הגיעי למחלקה. כלילה התעוררתי פתאום לקול חבטה עמומה. אחד החולים הקשישים רץ לשירותים, נתקל בחשיכה במזרון שעליו ישנתי, ונפל. הדלקתי את האור וראיתי שנחבל בראשו ושהוא מרמם. קראתי בצעקות לאחיות, תוך שאני מגיש לו סיוע ראשוני. האחיות הזעיקו רופא, שתפר את מצחו. מעט

חולה, שנאנסה באכזריות ומאז היא מדברת באיטיות, ביקשה מהאחות תחתונים נקיים. האחיות חיקתה אותה בלעג, באותו טון איטי: "אין עכשיו תחתונים"

בצהריים הוגש תירס חמוץ משימורים שעבר זמנם. שאלתי אחד החולים אם הוא יודע שהתירס מקולקל. "כן", השיב. אז למה אתה אוכל, המשכתי. "מה אני יכול לעשות?"

בלילה מעד אחד החולים הקשישים על מזרון שעל הרצפה, ונחבל בראשו. אחרי-כך מילאו האחיות דוח. "נכתוב", אמרה אחת, "שהוא הסתובב במיטה ונחבל בראש מהארונות"

יכול כל מי שעובר במסדרון להתבונן כך כשאתה מתלבש בחדר, מתקלח או עושה את צרכיך. גם האחיות אינן מקישות על דלתות החדרים או מודיעות בדרך אחרת לפני כניסתן.

היום השלישי

חלליות ענק לא נחתו במחלקה, אבל קרה רבר מרגש לא פחות: נתבררתי שבצהריים ייערך לכבודי קונסיליום, דהיינו ראיון עם כמה רופאים מלומדים, שינסו להבין מה בעצם השתבש אצלי. עד להתכנסות המיועדת חזרתי לברוק את אפשרויות התעסוקה בביה"ח. לא ייתכן, חשבת, שהחולים מקבלים כאן רק טיפול תרופתי. הרי מדובר במחלות נפש, המצריכות גם איזשהו מערך נפשי תומך: חוגים, הפעלה כלשהי, ואפילו טיולים קצרים להתאווררות ולשיפור מצב-הרוח.

מצאתי חדר ועל דלתו הכתובת: 'ריפוי בעיסוק'. צירפתי למסעי חולה אחר, ויצאנו לברוק כמה עוסקים שם. בעיקר בתפירה, הכין אותי חברי, מהנרס, שזה לו האשפוז השמיני. "באמת, הזדמנות

תגובות

משרד הבריאות

להלן תגובות משרד הבריאות, כפי שנתקבלה במערכת העיתון באמצע השבוע:
כל השאלות שהופנו אלינו, כמו גם הטענות העולות בכתבה הקודמת, מצויות כעת בידי שר הבריאות, צחי הנגבי, על מנת שיעלו לדיון בפורום שזומן ליום ה', 22.8.96, בשיתוף כל הגורמים הקשורים לסוגיה זו.